

VI. INFORMACJE

1. Konferencja naukowa na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

W dniu 21 maja 2009 r. w auli Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach odbyła się konferencja naukowa n. t. „Natura i cechy zgromadzenia liturgicznego chrześcijan” połączona z ceremonią wręczenia Księgi Jubileuszowej ks. prof. dr. hab. Wincentemu Myszorowi, pierwszemu dziekanowi tego wydziału.

Program konferencji był następujący: po powitaniu przybyłych gości i prelegentów przez ks. prof. UŚ dr. hab. Antoniego Reginka, prodziekana ds. studentów uczestnicy wysłuchali czterech półgodzinnych referatów: 1. „Idea zgromadzenia w pismach narracyjnych Nowego Testamentu” (ks. dr hab. A. Malina, WTL UŚ), 2. „Zgromadzenie liturgiczne w listach Nowego Testamentu i Apokalipsie” (ks. dr hab. Józef Kozyra, WTL UŚ), 3. „Świadectwa patrystyczne o gromadzeniu się chrześcijan na liturgię” (ks. prof. dr hab. Jan Słomka, WTL UŚ) i 4. „Teologiczna wymowa gromadzenia się chrześcijan na liturgię” (ks. prof. dr hab. Helmut J. Sobeczko, UO).

Po tych referatach była 20 minutowa dyskusja, a po niej 15 minutowa przerwa.

Po przerwie wygłoszone zostały kolejne trzy referaty: 5. „Niedziela dniem gromadzenia się chrześcijan na liturgię” (ks. dr Jerzy Paliński, WSSD), 6. „Cechy charakteryzujące niedzielne zgromadzenia chrześcijan – radość, jedność, solidarność z biednymi” (bp dr Stefan Cichy, Legnica) i 7. „Implikacje pastoralne gromadzenia się chrześcijan na niedzielną liturgię” (ks. prof. UŚ dr hab. Andrzej Żądło). Po referatach odbyła się dyskusja.

Po zakończeniu konferencji miała miejsce ceremonia wręczenia Księgi Jubileuszowej ks. prof. dr. hab. Wincentemu Myszorowi. Na wstępie po przemówieniu dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego ks. prof. UŚ dr. hab. Andrzeja Żądły odczytane zostały przez prodziekana ds. nauki ks. dr Grzegorza Strzelczyka niektóre telegramy gratulacyjne. Księgę Jubileuszową wręczył Jubilatowi abp dr Damian Zimoń, Wielki Kanclerz WTL UŚ. Po występie chóru alumnów Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach nastąpiły przemówienia gratulacyjne, a po nich przemówił ks. prof. dr hab. Wincenty Myszor.

2. Nowy Pierwszy Przewodniczący Niemieckiego Instytutu Liturgicznego w Trewirze

Zgodnie ze statutem Niemieckiego Instytutu Liturgicznego w Trewirze Pierwszym Przewodniczącym tego instytutu jest biskup tej najstarszej diecezji Niemiec. Dnia 8 kwietnia 2009 r. papież Benedykt XVI mianował biskupa pomocniczego tej diecezji dr. Stefana Ackermanna biskupem diecezjalnym i w ten sposób został bp Ackermann Pierwszym Przewodniczącym Niemieckiego Instytutu Liturgicznego w Trewirze.

Obecny biskup Trewiru urodził się 20 marca 1963 r. w Mayen. Po ukończeniu studiów teologicznych przyjął w Rzymie 14 października 1987 r. święcenia prezbiteratu. Po dwu latach wikariuszostwa został w 1991 r. wicerektorem seminarium du-

chownego w Trewirze, a w 1999 r. rektorem domu formacyjnego dla księży St. Lambert. W 2000 r. uzyskał tytuł doktora teologii w Wyższej Szkole Filozoficzno-Teologicznej St. Georgen w Frankfurt nad Menem na podstawie dysertacji „Kirche als Person“ (Kościół jako osoba). Dnia 14 marca 2006 r. został mianowany biskupem pomocniczym w Trewirze i był odpowiedzialny za wizytacje oraz bierzmowania w rejonie Trewiru. W marcu 2008 r. został wybrany przewodniczącym Komisji „Justitia et Pax“ Episkopatu Niemiec.

3. *Symposium liturgiczne o słowie Bożym na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu*

W dniu 30 kwietnia 2009 r. na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu odbyło się symposium liturgiczne na temat „Słowo Boże w liturgii. Obecność – celebrowanie – aktualizacja”.

Otwarcia i wprowadzenia w symposium dokonał ks. prof. dr hab. Waldemar Irek, rektor PWT we Wrocławiu. Po wprowadzeniu wygłoszone zostały trzy referaty: „Problematyka celebrowania słowa Bożego podczas Synodu Biskupów” (abp prof. dr hab. Marian Gołębiowski, metropolita wrocławski), „Przepowiadanie słowa Bożego w tradycji biblijnej” (ks. prof. dr hab. Mariusz Rosik, PWT Wrocław) i „Bóg obecny w słowie. Sakramentalny wymiar przepowiadania słowa Bożego” (ks. prof. dr hab. Włodzimierz Wołyniec, PWT Wrocław). Po piętnastominutowej przerwie uczestnicy wysłuchali kolejnych trzech referatów: „Komunikacja słowa Bożego” (ks. dr Mirosław Makowski, WSD Legnica), „Homilia jako integralna część liturgii słowa” (bp Adam Bałabuch, biskup pomocniczy świdnicki) i „Celebrowanie słowa w liturgii rzymskiej do Soboru Trydenckiego” (ks. dr Adam Łuźniak, rektor MWSD we Wrocławiu).

Po przerwie na obiad wygłoszono cztery referaty: „Liturgia słowa w Mszałe św. Piusa V” (bp dr Stefan Cichy, biskup legnicki), „Liturgia słowa w odnowie liturgicznej po Soborze Watykańskim II” (ks. dr hab. Stanisław Araszczyk, PWT Wrocław), „Przekład Biblii Tysiąclecia i jego zastosowanie w Lekcjonarzu mszalnym” (ks. dr Rajmund Pietkiewicz, PWT Wrocław) i „Ambona jako miejsce celebrowania liturgii słowa” (ks. lic. Paweł Cembrowicz, PWT Wrocław).

4. *Symposium w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim: Teologia pastoralna nauką w służbie ewangelizacji*

Z okazji 50-lecia teologii pastoralnej na KUL odbyło się w dniach 22 i 23 kwietnia 2009 r. w auli im. Stefana Kard. Wyszyńskiego KUL symposium na temat: „Teologia pastoralna nauką w służbie ewangelizacji”. Symposium to rozpoczęło się w dniu 22 kwietnia Mszą św. koncelebrowaną w kościele akademickim KUL pod przewodnictwem abpa Józefa Życińskiego, metropolity lubelskiego.

Po Mszy św. ks. prof. dr hab. Stanisław Wilk, rektor KUL dokonał otwarcia symposium, natomiast dyrektor Instytutu Teologii Pastoralnej – ks. dr hab. Czesław Krakowiak, prof. KUL powitał uczestników i dokonał wprowadzenia w obrady.

Przed obiadem uczestnicy wysłuchali trzech referatów: „Teologia pastoralna (praktyczna) wśród dyscyplin teologicznych” – ks. prof. dr hab. Ryszard Kamiński

(KUL), „Katechetyka – nauka i sztuka formacji wiary” – ks. prof. dr hab. Stanisław Dziekoński (UKSW) i „Liturgia – liturgika – mistagogia” – ks. prof. dr hab. Helmut Sobeczko UO).

Po przerwie obiadowej ogłoszono trzy kolejne referaty: „Homiletyka – nauka w służbie ewangelizacji, liturgii i życia chrześcijańskiego” – ks. dr hab. Stanisław Dyk (KUL), „Przekaz i formacja wiary przez media” – ks. prof. dr hab. Andrzej Baczyński (PAT) i „Rodzina – Kościół domowy miejscem ewangelizacji” – ks. dr Antoni Tomkiewicz (KUL). Z kolei odbyły się posiedzenia sekcyjne i dyskusja nad referatami, a po nich przedstawiono sprawozdania z posiedzeń sekcyjnych i miała miejsce dyskusja plenarna.

Po kolacji w auli miał miejsce program artystyczny w wykonaniu „Kwartetu Lubelskiego”.

W dniu 23 kwietnia po Mszy św. w kościele akademickim KUL sprawowanej pod przewodnictwem biskupa kieleckiego prof. dr. hab. Kazimierza Ryczana uczestnicy wysłuchali ostatniego referatu *Opcja preferencyjna dla ubogich a ewangelizacja*, który wygłosił bp prof. dr hab. Kazimierz Ryczan (KUL).

Kolejnym punktem w programie sympozjum był panel o duszpasterstwie ogólnym i w grupach. O ruchu *Światło-Życie* mówił ks. dr Adam Wodarczyk, o *Neokatechumenat* – prof. dr hab. Wojciech Kaczmarek (KUL), o *Odnowie w Duchu Świętym* – o. lic. Remigiusz Reclaw TJ (Łódź) i o *Przystanku Jezus* – ks. Artur Godnarski.

Dyskusją plenarną zakończyło się całe sympozjum.

5. Nominacja nowych konsultorów Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów

W dniu 22 kwietnia 2009 r. papież Benedykt XVI mianował dwóch nowych konsultorów Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Sa nimi: ks. Juan Miguel Ferrer Grenesche, który pełni funkcję wikariusza generalnego w archidiecezji Toledo (Hiszpania) oraz ks. Wilhelm Imkamp, który pochodzi z diecezji Augsburg w Niemczech.

6. Konferencja naukowa na UKSW w Warszawie

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydział Teologiczny, Sekcja Liturgiki, zorganizował w dniu 21 kwietnia 2009 r. konferencję naukową na temat „*Sprawowanie Wieczery Pańskiej w dzisiejszej Europie*”. Do wygłoszenia konferencji zaproszeni zostali: ks. prof. Michael Fountaine z Uniwersytetu z Bristolu w Wielkiej Brytanii, ks. dr Włodzimierz Nast z CHAT-u, o. Leon Knabit OSB z Tyńca, ks. dr Jerzy Tofiluk, rektor PSD w Warszawie, ks. mgr Kazimierz Gajowy z Libanu.

Powitał wszystkich zgromadzonych na sali uniwersyteckiej ks. dr hab. Piotr Tomasik, prodziekan Wydziału Teologicznego UKSW. Natomiast ks. dr Jacek Nowak, kierownik Katedry Liturgiki na UKSW dokonał ogólnego wprowadzenia w konferencję naukową. Podziękował także ks. dr Janowi Rusieckiemu za trud przygotowania niniejszej konferencji.

Jako pierwszy głos zabrał ks. prof. Michael Fountaine z Uniwersytetu z Bristolu w

Wielkiej Brytanii. Ks. Michael będąc księdzem Kościoła anglikańskiego, 13 lat temu przeszedł do Kościoła katolickiego, przyjmując w nim święcenia kapłańskie. Wraz z nim 75% parafian przeszło do Kościoła katolickiego. Ks. profesor wygłosił konferencję na temat „Zróżnicowanie Eucharystii w anglikanizmie”. Prelegent na początku przedstawił historię tworzenia się liturgii anglikańskiej. Naświetlił wzajemne ścieranie się różnych prądów wewnątrz anglikanizmu (pro- i antyrzymskich). Interesującym było zaprezentowanie różnorodności sprawowania Eucharystii w obecnym Kościele anglikańskim. Lokalne wspólnoty anglikańskie charakteryzują się brakiem jedności. Znajdziemy tu grupy bardzo tradycyjne, gdzie liturgia jest odprawiana jak w Kościele katolickim w czasach sprzed Vat II, a także grupy liberalne, gdzie liturgia jest sprawowana przez wyświęcone kobiety lub przez innych świeckich w zaciszu ich domów. Prelegent zaznaczając brak struktury dbającej o jedność liturgii anglikańskiej, zakończył swoje wystąpienie pytaniem: „dokąd zmierzasz Kościele anglikański?”

Drugim prelegentem był ks. dr Włodzimierz Nast z CHAT-u. Wygłosił on konferencję na temat „Eucharystia w luteranizmie”. Prelegent podkreślił, że sprawowanie sakramentu ołtarza obok głoszenia Słowa Bożego stoi w centrum Mszy luterkańskiej. Sprawowanie sakramentu ołtarza stanowi istotną funkcję w służbie Kościoła zgodnie z wolą i zarządzeniem Jezusa Chrystusa. Eucharystia wg nauki Kościoła luterkańskiego jest prawdziwym Ciałem i Krwią Chrystusa Pana pod postacią chleba i wina, w chlebie i winie i z chlebem i winem (łac. sub, in, cum). Używa się w luteranizmie pojęcia konsubstancjacji (w Kościele katolickim zaś mamy pojęcie transsubstancjacji). Luterkańska liturgia zawiera dwie podstawowe części: liturgia Słowa Bożego z wierzchołkiem, jakim jest kazanie oraz z liturgia eucharystyczną (ołtarza). W sakramencie ołtarza Słowo niewidzialne staje się Słowem widzialnym. Do porządku liturgii należą takie elementy, które pełnią w nim funkcje liturgiczne, jak dzwonki, organy...

Ksiądz doktor zaakcentował, że Mszał rzymski jak i sprawowanie liturgii rzymskiej wg Lutra (ojca Reformacji) wymagało bezwzględnej reformy. Luter twierdził bowiem, że Msza św. nie jest ofiarą, dlatego należało z mszału usunąć wszystko, co mówi o ofierze. Reformator nie chciał znieść Mszy jako takiej, a jedynie oczyścić z nie ewangelicznych – jego zdaniem – naleciałości. W dalszej części ks. Włodzimierz przedstawił Ordo Missae w luteranizmie. Słowa ustanowienia sakramentu ołtarza wypowiedziane przez liturga (tj. celebransa) są kompilacją cytatów Ewangelii synoptycznych oraz cytatu Apostoła Pawła do Koryntian. Generalnie nie ma zwyczaju ukazywania konsekrowanych postaci do adoracji. Ksiądz prelegent podkreślił m.in., że modlitwa „Ojcze nasz” jest oddzielona od embolizmu doksologią, której nie znał Zachód a jedynie Wschód. W liturgii luterkańskiej bardziej dowartościowany jest język narodowy celem skuteczniejszego dotarcia do uczestników zgromadzenia liturgicznego. Należy zaznaczyć jednak, że nie całkiem pożegnano się z językiem łacińskim, nieraz występuje on jeszcze w liturgii luterkańskiej. Materie darów eucharystycznych stanowią małe hostie, tzw. komunikanty białe i białe wino gronowe. Poza Polską używa się jednak bułek, chleba, gronowego wina czerwonego lub różowego a także bezalkoholowego soku winogronowego (ze względu na ludzi dotkniętych problemem alkoholowym). W luteranizmie liturgię eucharystyczną może sprawować tylko osoba ustanowiona przez Kościół przez ordynację. Może to czynić biskup lub prezbiter. Diakoni

mogą jedynie głosić Słowo lub też pomagać w udzielaniu Komunii św. Kościół luterński podkreśla znaczenie i rolę Eucharystii jako nabożeństwa Słowa Bożego i sakramentu ołtarza, nie zaś jako sprawowania ofiary ekspiacyjnej, jako żywej i świętej ofiary składanej z darów chleba i wina jako Ciała i Krwi Pańskiej w imieniu Jezusa Chrystusa. Jeśli można mówić w luteranizmie o Eucharystii jako ofierze – konkluduje prelegent - to jej istota kryje się już w samym słowie Eucharystia – dziękczynienie. Jest ona przeto naszym dziękczynieniem za to, że Jezus Chrystus ofiarował siebie samego na krzyżu Golgoty i uczynił tę ofiarę pełnym, doskonałym i wystarczającym poświęceniem i zadośćuczynieniem za grzechy całego świata.

Po tym wystąpieniu była przerwa na kawę. Potem był czas na pytania skierowane do prelegentów występujących w pierwszej części konferencji naukowej. Na pytanie, jak długo trwa formacja w Kościele anglikańskim, ks. prof. Michael Fountaine odpowiedział, że formacja trwa od 3 do 5 lat i nie jest to formacja ciągła ze względu na zaangażowanie zawodowe.

Zapytano także o stosunek Kościoła anglikańskiego do posługi wyświęconych kobiet. Ksiądz Michael odpowiedział, że pierwsze święcenia kobiet w Kościele anglikańskim miały miejsce 12 lat temu. Wówczas wielu kapłanów i wiernych świeckich opuściło szeregi anglikanizmu powracając do katolicyzmu. W łonie samego Kościoła anglikańskiego doszło do rozdziału na zwolenników i przeciwników owego nowinkarstwa.

Ks. dr hab. Jacek Nowak poprosił ks. dr Włodzimierza Nasta o sprecyzowanie pojęcia obecności Chrystusa w eucharystycznych postaciach. W odpowiedzi usłyszeliśmy, że luteranizm nie ma jednej nauki w tej kwestii. Eucharystia wg prelegenta jest sakramentem a nie ofiarą, dlatego tylko podczas sprawowania Eucharystii można mówić w luteranizmie o adoracji, nie zaś po zakończeniu Eucharystii. Chociaż – zaznacza prelegent – są katolicyzujące wspólnoty luterskie (tradycjonałści), które przechowują konsekrowane Hostie, przy których zapala się wieczną lampkę. Nie ma też uroczystości Bożego Ciała. Można jednak powiedzieć, że luteranizm w poglądach na obecność Chrystusa w Eucharystii jest bliższy Kościołowi katolickiemu i prawosławnemu niż pozostałym wspólnotom reformacyjnym właśnie poprzez rozumienie realnej, substancjalnej obecności Ciała i Krwi Pańskiej w chlebie i winie, pod postacią chleba i wina i w chlebie i winie, czyli tego, co kryje się pod tym teologicznym określeniem consubstancjacja. Wg luteranizmu jeśli w Chrystusie mogą być dwie natury Boska i ludzka, to dlaczego z chlebem i winem nie mogłyby się łączyć Ciało i Krew Chrystusa. Luter na pytanie, kiedy Chrystus się pojawia cieleśnie i realnie, nie udziela odpowiedzi, gdyż to jest nie możliwe do zrozumienia.

Ostatnie pytanie dotyczyło możliwości interkomunii z Kościołem anglikańskim. Ks. prof. Michael odpowiedział, że w anglikanizmie wszyscy są zapraszani do Komunii św. pod dwoma warunkami: konieczność chrztu, pozytywne relacje we wspólnocie kościelnej.

Jako trzeci do mównicy podszedł o. Leon Knabit OSB. Referat gościa z Tyńca nosił tytuł: „Msza św. w tradycji benedyktyńskiej”. Eucharystia – jak przybliżył prelegent – była w centrum życia monastycznego. Życie mnicha było przesiąknięte Eucharystią. Była ona zagęszczeniem obecności Bożej.

Początkowo, ponieważ wśród mnichów nie było kapłana, uczestniczyli oni w li-

turgii eucharystycznej tylko w wyznaczone dni. Wtedy to opat zabierał z sobą do klasztoru konsekrowane hostie i udzielał braciom Komunii św. każdego dnia. Mnisi spożywali posiłek po przyjęciu Eucharystii. Z czasem, gdy w szeregach mnichów pojawili się kapłani, sprawowanie Eucharystii celebrowano regularnie w niedziele i święta. Znaczenia nabrało przeżywanie Dnia Pańskiego a w nim Msza św. Komunia św. była chlebem powszednim, a Msza św. była czymś wyjątkowym. Msze gregoriańskie związane z objawieniem danym św. Grzegorzowi, papieżowi, rozpowszechniły codzienne sprawowanie Eucharystii. Doceniono nadzwyczajne skutki częstego sprawowania Najświętszej Ofiary. Wg św. Grzegorza podobnie, jak upadek Adama był znakiem upadku całego świata, tak misterium paschalne Chrystusa, które uaktualnia się w Eucharystii, jest ratunkiem dla całego świata. Stąd uzasadnienie mnożenia Eucharystii. Już za czasów karolińskich były msze św. konwentualne rano i prywatne Msze św. Przypominano, że aby Msza św. była skuteczna wymaga ona uzupełnienia w życiu poprzez:

- składanie samego siebie w ofierze
- po liturgii czuć nad sensem Eucharystii i utrzymywać skrucę, do jakiej ta Ofiara wzywa
- przebaczyć wszystkim, bo to jest warunkiem Bożego przebaczenia.

Wtedy mnożyły się Msze św. w kościołach i poza kościołami. Ofiara jest jedna, ale ona się uobecnia. Mnisi nie lękali się długiej celebracji Eucharystii. Wrywano czas dla Pana Boga! Msza św. była rozumiana jako zjednoczenie z Chrystusem. Święty Benedykt powiedział – przypomina o. Leon – że Eucharystia jest deską ratunku i punktem odniesienia, punktem uratowania. Jesteśmy krewnymi Chrystusa, bo Krew Pana płynie w nas – powiada św. Benedykt. Eucharystia nie jest konkurencją dla różańca, ale jest źródłem duchowego życia Kościoła.

Benedyktyni – zauważa o. Leon – nie wypracowali swojego rytu. Sprawowali liturgię wg rytu łacińskiego. Ksiądz kardynał Karol Wojtyła prosił: bądźcie bardzo polscy! Benedyktyni sprawowali Msze św. prywatne. Zachował się średniowieczny opis synchronizacji Mszy św. za pomocą dzwonka, aby pomóc kapłanom równo odprawić liturgię. Do tego dodano też Msze św. konwentualne.

Papież Grzegorz Wielki posłał benedyktynów do Anglii. Misyjną posługę mnichów charakteryzował: krzyż i Eucharystia. Poza tym cechowali się: modlitwą, pogodą ducha, poszanowaniem drugiego człowieka. Źródłem tego wszystkiego była Eucharystia. Liturgia to nie tylko *misterium tremendum* dla wybranych, wtajemniczonych, ale dzieło ludzi, stąd potrzeba języka zrozumiałego dla wszystkich. Dla wielu wiernych nie wystarczała tylko niedzielna obecność na Eucharystii. Odczuwali potrzebę częstej Eucharystii i głębszego jej zrozumienia (nie tylko symbolicznego). Odczuwało się też potrzebę reformy liturgii (zaangażowania czynnego).

Dzisiaj w Tyńcu jest codzienna Msza św. konwentualna. Podczas liturgii są polskie śpiewy (wielogłosowe), śpiew gregoriański, są komentarze liturgiczne, czynne zaangażowanie wiernych, teksty są rozkładane dla wiernych na ławkach (także łacińskie). Wszystko po to – konkluduje prelegent – aby we wszystkim był uwielbiony Bóg.

Następnie ks. dr Jerzy Tofiluk, Rektor PSD w Warszawie przedstawił temat „Liturgia eucharystyczna w Kościele prawosławnym i różnice w tradycjach lokalnych”.

Prelegent wprowadzając w temat stwierdził, że tak naprawdę to Eucharystia udziela rzeczywistości i potwierdza prawdziwość pozostałych sakramentów. Tam gdzie jest Eucharystia, tam jest Kościół. W prawosławiu mówi się o eklezjologii eucharystycznej lokalnych Kościołów. Eucharystia stanowi kryterium prawdziwości nauczania i przynależności do Kościoła. Św. Ireneusz z Lyonu mówił: „Nasze nauczanie jest zgodne z Eucharystią, a Eucharystia ze swojej strony potwierdza nauczanie”. Chrześcijanie schodzą się, aby urzeczywistnić Kościół – naucza św. Paweł (por. 1 Kor 15,18). Ze słów Apostoła wynika jedność trzech elementów: zgromadzenia (gr. synaxis), Eucharystii i Kościoła. Można nawet powiedzieć o trzech aspektach jednego wydarzenia: Kościół jest zgromadzeniem, a więc zjednoczeniem w Eucharystii. Takie pojmowanie jest – stwierdza prelegent – potwierdzone przez tradycję starożytnego Kościoła. Liturgia Eucharystii jest to misterium zgromadzenia. Chrystus przyszedł, aby rozproszone dzieci Boże zgromadzić w jedno. Eucharystia więc jest urzeczywistnieniem jedności Ludu Bożego zgromadzonego przez Chrystusa i w Chrystusie. Dlatego w Kościele prawosławnym nie ma tradycji Mszy indywidualnych. Musi być zgromadzenie, musi być Kościół. Nie ma Mszy św. bez wiernych.

List do Koryntian utożsamiający zgromadzenie w Kościół w Wieczerzę Pańską ukształtował eklezjologię eucharystyczną. To utożsamianie wynika z faktu, że Apostoł Paweł zarówno chleb eucharystyczny jak i Kościół lokalny nazwa Ciałem Chrystusa. W obu przypadkach św. Paweł ogłasza realną obecność Ciała Chrystusa. Jedność Chrystusa i Kościoła wyraża się poprzez sakramenty, jako Bosko-ludzka wspólnota, obcowanie. Dlatego św. Paweł – wg św. Grzegorza z Nysy – często nazywa Kościół Chrystusem. Natomiast św. Jan Chryzostom łączy a nawet utożsamia Ciału ludzkie Chrystusa z ludzką naturą Kościoła, gdy mówi, że Wcielony Syn Boży przyoblekł się w Ciału Kościoła. W definiowaniu Kościoła jako Mistycznego Ciała Chrystusa jest mocno podkreślony aspekt eucharystyczny, gdyż centralny charakter Eucharystii pozwala zrozumieć koncepcję Kościoła urzeczywistniającego się w zgromadzeniu eucharystycznym. Ta koncepcja eklezjologii nawiązuje do słów Chrystusa: gdzie dwaj albo trzej są zgromadzeni w imię moje, tam Ja jestem pośród nich. Wynika stąd, że każdy Kościół lokalny jest jednocześnie Kościołem powszechnym, ponieważ w nim przebywa pełnia Ciała Chrystusowego. W tajemnicy Eucharystii objawia się pełnia i jedność Kościoła, które mają charakter jakościowy, gdyż Chrystus jest zawsze i wszędzie z każdą Eucharystią związany. W tak pojmowanej eklezjologii zakłada się analogię pomiędzy sakramentalnym a eklezjalnym Ciałem Chrystusa. Eucharystia jest wyrazem prawdziwej i realnej wspólnoty z Chrystusem. Eklezjologia eucharystyczna zdecydowanie bliższa Kościołowi prawosławnemu pomaga zrozumieć, dlaczego mimo braku centrum organizacyjnego została zachowana jedność Kościoła prawosławnego mimo, że są to Kościoły autokefaliczne. W zgromadzeniu eucharystycznym zgromadzenie jawi się Kościołem Bożym i dlatego Eucharystia staje się sensem, centrum i celem życia Kościoła. Kościół jako Mistyczne Ciału Chrystusa urzeczywistnia się w Eucharystii. Zgromadzony lud staje się Ciałem Chrystusa. Kościół żyje sakramentem Eucharystii i z niego osiąga swoją jedność, świętość, katoliczność, swoją pełnię. Dla wiernych Eucharystia staje się źródłem odrodzenia. Sakrament Eucharystii to sakrament Kościoła. Nie można jej pojmować jako jednego z nabożeństw. Boska Liturgia, tj. Eucharystia jest tym punktem życia chrześcijańskiego,

w którym Królestwo Boże staje się bezpośrednio przystępne naszemu doświadczeniu. W Eucharystii zostaje zniesiona granica pomiędzy historią a wiecznością. Odnoszą się do stworzonego świata, jak i Jego spełnienia w wieczności. Staje się ona także wydarzeniem eschatologicznym. Dlatego Kościół to początek Eschatonu i uobecnianie wydarzeń minionych i przyszłych (paruzji!).

Zewnętrzną i administracyjną strukturę Kościoła prawosławnego określa – wyjaśnia dalej prelegent – kanoniczny termin „*autokefalia*”. Pojęcie to, choć nie sama nazwa, pojawia się w starożytnym Kościele i zawiera w sobie prawo do samodzielności Kościołów lokalnych zarówno w kwestii obrzędów, kierowania życiem duchowym i liturgicznym. Zasada autokefalii gwarantuje równość, niezależność administracyjną i hierarchiczną a także obrzędową Kościołów lokalnych, nie naruszając jedności wiary i nie przecząc jedności sakramentalnej powszechnego Kościoła. Różnice sprawowania liturgii w niektórych Kościołach lokalnych dotyczą strony zewnętrznej, sposobu sprawowania i z całą pewnością nie naruszają jedności Kościoła prawosławnego. Ma to źródło właśnie w eklezjologii eucharystycznej.

Następnie ks. Jerzy Tofiluk zapoznał nas ze sposobem sprawowania Mszy św. Obecnie w kościołach prawosławnych sprawuje się 4 Liturgie. Najczęściej sprawowana jest Boska Liturgia św. Jana Chryzostoma. Dziesięć razy w roku sprawuje się Liturgię św. Bazylego i raz w roku Liturgię św. Jakuba, brata Pańskiego. Natomiast w okresie Wielkiego Postu – w środy i piątki, sprawowana jest Liturgia Uprzednio Poświęconych Darów. Nie jest więc sprawowana Eucharystia, ale jest jedynie udzielana. Ciekawostką jest, że w Kościele prawosławnym nie kłęka się w okresie wielkanocnym. Liturgia paschalna trwa długo – całą noc. Eucharystia składa się z trzech części:

- proskomidii (przygotowania darów)
- liturgii katechumenów (lit. Słowa)
- liturgii wiernych (lit. eucharystycznej).

Do liturgii używa się chleba kwaszonego (pieczony na zakwasie). Wino powinno być gronowe, czerwone i czyste. W Kościele rumuńskim, który jest pod wpływem katolicyzmu, używa się wina białego.

Ksiądz Rektor podkreślił, że Eucharystię sprawuje się w prawosławiu razem ze świętymi i za świętymi. Grecka tradycja prawosławna jest bardziej jednorodna. Tradycja Kościołów słowiańskich jest bardziej różnorodna. Tam gdzie jest biskup, tam jest jeden, święty, powszechny i apostołski Kościół (św. Cyprian). Zgromadzeni zostali też zapoznani z Ordo Missae. Ciekawostką jest zasada sprawowania jednej Eucharystii przy tym samym ołtarzu w ciągu dnia, jednej Eucharystii przez jednego kapłana w ciągu dnia i jednej Komunii św. dla wiernych w ciągu dnia. Celibat w prawosławiu jest fakultatywny. Biskupi są wybierani z mnichów.

Podsumowując prelegent stwierdził, że Kościoły lokalne mają prawo zachowując jedność z Kościołem powszechnym, do zachowania swojej odrębności liturgicznej. Gwarantuje im to szeroko przedstawiona eklezjologia eucharystyczna. Te różnice nie naruszają jedności prawosławia a wręcz przeciwnie są świadectwem jedności i różnorodności. Istota liturgii we wszystkich Kościołach jest taka sama.

Ostatnim prelegentem był ks. mgr Kazimierz Gajowy, który wiele lat posługiwał w Libanie. Temat przez niego przedstawiony brzmiał: „Latynizacja liturgii eucharystycznej obrządku maronickiego. Próby powrotu do źródeł”.

Ks. Kazimierz Gajowy zaznaczył na początku, że obrządek maronicki jest w Polsce praktycznie nieznanymi i w związku z tym mylony jest z sektą. Dalej przedstawił genezę obrządku, który zawdzięcza swoje pochodzenie i nazwę pewnemu klasztorowi pod wezwaniem św. Marona. Święty Maron był anachoretą na przełomie IV i V w. Słowo marum oznacza *święty* a zarazem *Pan*. Kościół maronicki zawsze czuł się autonomiczny i zarazem zjednoczony z innymi. Zawsze pozostawał w jedności z Rzymem. W historii maronici doznali prześladowań od monofizytów. Obecnie patriarcha maronicki jest kardynałem Kościoła katolickiego.

Przechodząc do omawiania liturgii, prelegent mocno podkreślił, że choć obecnie językiem liturgii jest język arabski, to jednak słowa konsekracji są zawsze śpiewane w języku aramejskim, którego brzmienie jest dzisiaj prawie identyczne do brzmienia języka, którego używał nasz Pan Jezus Chrystus. Kościół maronicki ma własną liturgię syro-antiocheńską.

Dalej gość z Libanu mówił o wpływach latynizacji na Kościół maronicki. Rozpoczęły się one w XVI w. i miały złe skutki. Do liturgii maronickiej przedostała się aspersja, szaty łacińskie, naczynia liturgiczne. Praktykowano odprawianie Drogi Krzyżowej i różańca. Wystrój kościołów był często wzorowany na świątyniach łacińskich. Dzisiaj trwają wysiłki nad przywróceniem własnego charakteru – antiocheńskiego – liturgii moronickiej.

Po ostatnim wystąpieniu był czas na pytania kierowane do prelegentów. Pytanie skierowane do o. Leona Knabita OSB dotyczyło wątpliwości, co do sensowności teologicznej tzw. Mszy cichej, indywidualnej w Kościele katolickim. O. Knabit OSB odpowiedział, że kapłan nawet jeśli sam celebrytuje Eucharystię, zawsze czyni to w jedności z Kościołem powszechnym i za Kościół.

W podsumowaniu ks. dr Jan Rusiecki, UKSW, stwierdził, że we współczesnej Europie choć w różnorodny sposób, to jednak jest sprawowana Eucharystia, a to stanowi istotę. Europa jest ziemią, po której chodzi Chrystus w sakramentach świętych. Dzisiaj Chrystus mówi nam: „Pokój!”, i każe oczekiwać nowego Zesłania Ducha Świętego. Ksiądz Jan Rusiecki wyraził przekonanie, że to spotkanie przyczyni się także do większej jedności chrześcijan.

Opracował o. Waldemar Meyka OMI

7. Ogłoszenie Roku Kapłańskiego

W czasie spotkania z uczestnikami sesji plenarnej Kongregacji ds. Duchowieństwa w dniu 16 marca 2009 r. papież Benedykt XVI zapowiedział, że 19 czerwca 2009 r., w uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa zostanie zainaugurowany Rok Kapłański. Nastąpi to podczas niesporów tej uroczystości na Watykanie. Zakończenie planowane jest na 19 czerwca 2010 r. W tym dniu ma się odbyć Światowe Spotkanie Kapłańskie na placu św. Piotra w Rzymie. Ogłoszenie Roku Kapłańskiego związane jest ze 150. rocznicą śmierci patrona proboszczów, św. Jana Marii Vianneya. Na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego do Rzymu zostaną przywiezione relikwie św. Jana Marii.

Temat Roku Kapłańskiego brzmi: „**Wierność Chrystusa, wierność kapłana**”. Na zakończenie Roku Kapłańskiego papież Benedykt XVI ogłosi św. Jana Marię Vian-

neya patronem wszystkich kapłanów świata. Zostanie też opublikowane dyrektorium dla spowiedników i kierowników duchowych. Ponadto opublikowany zostanie zbiór wypowiedzi Ojca Świętego dotyczących życia i misji kapłanów w czasach współczesnych. Koordynację obchodów, w porozumieniu z biskupami diecezjalnymi i przełożonymi zakonów powierzono Kongregacji ds. Duchowieństwa. Kongregacja ta wyśtosowała już dwa listy: jeden do biskupów diecezjalnych, a drugi do prezbiterów. Listy te publikujemy w tym numerze „Anamnesis”.

8. Sesja Plenarna Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów

W Watykanie w dniach 10-13 marca 2009 r. odbyła się sesja plenarna Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Po raz pierwszy przewodniczył jej nowy prefekt tej dykasterii kard. Antonio Cañizares Llovera, do niedawna arcybiskup Toledo i prymas Hiszpanii. Tematem obrad była adoracja eucharystyczna, w której – zdaniem kard. Cañizares Llovera – wyraża się istota całej liturgii. Prefekt Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów zaznaczył: „Liturgia jest przede wszystkim adoracją. Kościół to w pierwszym rzędzie dzieło Boga, jego czyn. Kiedy zapominamy o Bogu, Kościół staje się instytucją jedynie ludzką. Siłą Kościoła jest to, że działa w nim Bóg. Adoracja z kolei jest uznaniem Boga, uznaniem tego, że wszystko od Niego pochodzi i że wszystko, co posiadamy, musi do Niego powrócić. Dlatego też w chwili obecnej, w sytuacji tak wielkiej sekularyzacji, zapominania o Bogu, kiedy Bóg nie ma już w życiu człowieka żadnego znaczenia, trzeba powiedzieć, że najważniejsza jest adoracja, czyli że liczy się przede wszystkim Bóg. I to właśnie zmieni naprawdę życie chrześcijan i życie Kościoła”.

Z uczestnikami sesji plenarnej Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów spotkał się w dniu 13 marca 2009 r. papież Benedykt XVI, który wygłosił do nich przemówienie. Tekst tego przemówienia znajduje się na s. 8-10 tego numeru biuletynu „Anamnesis”.

9. O. Nikodem Kilnar OSPE duszpasterzem muzyków kościelnych

Paulin z Jasnej Góry o. Nikodem Kilnar został mianowany krajowym duszpasterzem muzyków kościelnych. Funkcję tę powierzyli mu biskupi podczas 347. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie.

O. Nikodem Kilnar jest inicjatorem i prezesem działającego od 1999 r. Stowarzyszenia „Kapela Jasnogórska”, które zajmuje się między innymi opracowywaniem zachowanych w archiwum jasnogórskim utworów muzycznych, a także przygotowywaniem ich do wykonania, nagrania i publikacji. Najbardziej znany cykl płyt to „Jasnogórska Muzyka Dawna”, z których kilka było nominowanych i nagradzanych najbardziej prestiżową nagrodą muzyczną w Polsce, czyli Fryderykiem. W ubiegłym roku wydane w tym cyklu „Ciemne jutrznie” otrzymały nagrodę w kategorii Album Roku – Muzyka Dawna i Barokowa.

10. Zagadnienia liturgiczne na wiosennym Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Niemiec

W czasie wiosennego Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Niemiec, które odbyło się w Hamburgu w dniach 2-5 marca 2009 r., poruszano również zagadnienia liturgiczne. Planowane było przyjęcie dokumentu „Die Feier der Heiligen Messe. Geheimnis, Schönheit und Ordnung der heiligen Liturgie“ (Sprawowanie Mszy Świętej. Tajemnica, piękno i porządek świętej liturgii). Dokumentu tego na tym zebraniu nie przyjęto. Dyskutowano sprawę *ars celebrandi* i piękna liturgii. Przedstawiono także stan prac nad nowym modlitwnikiem i śpiewnikiem dla wszystkich diecezji niemieckich oraz stan prac nad tłumaczeniem trzeciego wydania *Mszалу rzymskiego*. Poinformowano zebranych biskupów, że Stolica Apostolska zatwierdziła niemiecki przekład księgi obrzędów egzorcyzmu oraz że publikacji tej księgi będzie towarzyszyć książka zawierająca pomoce do zrozumienia egzorcyzmów, zbiór modlitw i propozycje literatury na temat egzorcyzmów.

11. Liturgiczne nowości wydawnicze

50 lat teologii patorialnej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II, Komitet Redakcyjny: ks. Cz. Krakowiak (przewodniczący), ks. W. Przygoda, ks. A. Kiciński, M. Wyrostkiewicz (sekretarz), Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, ISBN 978-83-7363-833-4.

Ks. Włodzimierz Mocydlarz SJ, *Serce Jezusa w liturgii*, Wydawnictwo Petrus, Kraków 2009, ISBN 978-83-61533-09-2.

Divo Barsotti, *Pascha z Chrystusem. Jak zrozumieć Mszę Świętą*, Wydawnictwo Bratni Zew, Kraków 2009.

O. Paweł Szczaniecki, *Msza po staremu się odprawia* (Seria „Modlitwa Kościoła” nr 10), Wydawnictwo Benedyktynów, Tyniec 2009.

I Kongres Eucharystyczny Diecezji Łowickiej. Wytrwajcie w miłości mojej. 7-14 czerwca 2007 r., red. bp J. Zawitkowski, ks. W. Wronka, ks. B. Zatorski, ks. W. Pank, s. Sara J. Ruchniewicz MSC, Poligrafia Łowicz [b.r.w.], ISBN 978-83-61034-56-8.

Osiemnastowieczny projekt Liturgii godzin na rocznicę chrztu świętego (Projet d'Office pour l'Anniversaire du Saint Baptême, avec vigile et octave; ou l'on joint l'Anniversaire du Baptême ceux de la Confirmation & de la première Communion), tłumaczenie, wstęp i objaśnienia ks. B. Nadolski TChr, Poznań 2009.

Ks. Bogusław Nadolski, *Gesty i słowa w Eucharystii*, wydawnictwo Salwator, Kraków 2009, ISBN 978-83-7580-068-5.

Jedna wiara – jedna Msza. Od Mszalu Piusa V do Mszalu Pawła VI, dzieło zbiorowe, red. Cz. Krakowiak, B. Migut, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, ISBN 978-83-7363-822-8.

Giuseppe Baldanza, *Paolo e il culto. Esegesi e teologia*, CLV Roma 2009.

Aa.Vv., *Celebrare per avere parte al mistero di Cristo. La partecipazione alla liturgia* (Atti della 59^a Settimana Liturgica Nazionale 2008), CLV Roma 2009.

Aa.Vv., *Identità e missione del presbitero. Per Ritus et preces* (Iniziazione alla liturgia / 13), CLV Roma 2009.

Enzo Petrolino, *Enchiridion sul Diaconato. Le Fonti e i Documenti ufficiali della Chiesa*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2009, ISBN 978-88-209-7972-0.

Cesare Alzati, *Il Lezionario della Chiesa Ambrosiana. La tradizione liturgica e il rinnovato 'ordo lectionum'*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2009, ISBN-13: 978-88-209-8161-7.

Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum, *Liturgy in Africa and Madagascar. Liturgy en Afrique et Madagascar*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2009, ISBN 978-88-209-8199-0.

Raffaello Martinelli, *Il Sacramento della Confessione. Sussidio catechistico per la preparazione al Sacramento della Prima Confessione, in base al Catechismo della Chiesa Cattolica. Da usare come approfondimento ai catechismi della CEI*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2009, ISBN-13: 978-88-209-8178-5.

Marco Pappalardo, *Quaresima e Pasqua con i Padri della Chiesa*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2009, ISBN-13: 978-88-209-8173-0.

Nilo Gando, *Piccola guida per la liturgia .Dati bibliografici*, Il Messaggero Padova 2009, ISBN 978-88-250-2135-6.

Martin Klöckener – Benedikt Kranemann – Angelus A. Häussling OSB (Hg.), *Liturgie verstehen . Ansatz, Ziele und Aufgaben der Liturgiewissenschaft*, „Archiv für Liturgiewissenschaft” Jg. 50 (Jubiläumsband), Academic Press, Fribourg 2008, ISBN 978-3-7278-1633-8.